

Po roku sa na tomto mieste v Klube slovenských spisovateľov stretáme na vcelku milej slávnosti odovzdávania Ceny Ľudovíta Fullu, aby sme v zmysle príslušného štatútu vzdali hold ďalšiemu slovenskému výtvarníkovi, ktorý časťou svojej tvorby výrazným spôsobom obohatil ilustráciu detskej knihy u nás. Do galérie najvýznamnejších tvorcov v tejto oblasti sme tentoraz prizvali Kamilu Štanclovú /ročník 1945/, ktorá od svojho absolvovania na VŠVU v Bratislave v r. 1971 pôsobí v oblasti ilustrácie detskej knihy už celé štvrtstoročie. Patrí medzi tých slovenských maliarov a grafikov, ktorí podstatnú časť svojho diela zasvätili knihe, ako ilustrátori. V prípade Kamily Štanclovej o tom svedčí aj počet okolo 80 ilustrovaných kníh, ktorý sa objavil v bibliografii jej tvorby popri maľbe, kresbe a grafike v súvislosti s jej autorskou prezentáciou v Martine v r. 1997. Dôvodom tejto prezentácie v Turčianskej galérii bola skutočnosť, že dva roky predtým, v r. 1995, sa stala nositeľkou Hlavnej ceny Mikuláša Galandu v I. ročníku Bienále knižného umenia v Martine /za grafické ilustrácie Goetheho Rozprávky pre Lyru Pragensis/.

"Kniha je nielen ilustrátorská príležitosť, ale poskytuje témy na komunikáciu a komentár. Literárna skutočnosť vstupuje do jej grafických listov spolu s osobným zážitkom, prelína sa s ním a konfrontuje v kompozíciách s alegorickými témami i významom. Z potreby zakotviť sa v rodinnej tradícii alebo s ňou polemizovať, uzatvára do svojich drevorytov i leptov predmety a ornamenty starootcovských domovov a vedome tak používa výtvarnú reč symbolistov. Figúry a veci, ale aj torzá sú znakmi, z ktorých možno s pomocou zrkadlových či rovnostranných textov prečítať tiché tajomstvo nevyslovených pocitov a snov. V grafike, ilustrácii, no napokon ani v maľbe Kamily Štanclovej nie sú prítomné efektne existenciálne témy a ostré gestá, ktorými sa vyznačujú početné výtvarné výsledky jej rovesníkov

- 2 -

bez ohľadu na zvolený sloh. Ako individuálna, veľmi privátna spoveď oslovujú jej diela pozorovateľovo intímne súkromie. Korešponduje si s nami pomocou metafor placho a vtieravo, akoby medzi nami stála sklenená tabuľa pokrytá zvláštnou odrudou inovate. Lebo záznam obojstrannej citovej skúsenosti je jemný a posvätný a vždy skrytý pod povrchom".

Odcitoval som tu starostlivo vybrané slová a myšlienky, ktorými Eva Šefčáková charakterizovala celok výtvarnej tvorby Kamily Štanclovej, ktorej integrálnou súčasťou je i ilustrácia detskej knihy. Práve na túto oblasť zameriavame pozornosť dnes a to hneď z toho dôvodu, že i táto tvorba si zasluhuje najvyššie pocty, tu prejavené udelením Ceny Ľudovíta Fullu "za kultivovaný maliarsky ilustračný názor fantazijno-figurálnej orientácie, ktorý je prínosom pre slovenskú ilustráciu pre deti". Sme si pritom, samozrejme, vedomí skutočnosti, že touto charakteristikou nemôžeme postihnúť to neopakovateľné čaro výtvarných obrazov inšpirovaných textom, ktoré Kamila Štanclová svojimi vyše 20-timi ilustrovanými titulmi detskej knihy do slovenskej výtvarnej kultúry priniesla. Sme však presvedčení o tom, že jej tvorba reprezentovaná v ostatných rokoch napríklad na BIB'91, BIB'93 a BIB'95 gvašovými ilustráciami ku knihe L. Franka Bauma ČARODEJNÍK Z KRAJINY OŽ /ML 1990/, ku knihe R. Welsha MARTIN IN DER SEIFENSHALE /Jugend und Volk, Viedeň 1993/ a ku knihe Selmy Lagerlöfovej BIRD'S NEST /Grimm Press, Taipei 1995/ osobitým, autorsky a výtvarne náročným spôsobom dopĺňa mozaiku predstáv o súčasnej ilustrácii detskej knihy spôsobom, ktorý je hodný pozornosti nielen detí ale i dospelých. Lebo oni sprostredkujú výtvarne a myšlienkovú-estetické hodnoty ilustrácie deťom.

Štanclovú si ceníme, okrem iného, za to, že osobitým maliarskym spôsobom /poetikou/ naplnia užťachtilé predstavy o ilustrátorovi

a ilustrácii, napríklad v takej podobe ako ju vyjadril J. Klaučo ešte v r. 1979 na stránkach Romboidu. "Ilustrátor ... je vlastne spoluautor detskej knihy. ... Ilustrácia je v každom prípade, aj vtedy, ak sa programovo podrobuje určitému zámeru, je nositeľkou estetickéj i mimoestetickéj informácie. Je nástrojom vizuálnej komunikácie. Jej hodnota je potom v miere emocionálneho pôsobenia, ale aj v miere prístupnosti".

Že u ilustrácií Kamily Štanclovej oná "miera emocionálneho pôsobenia a prístupnosti" kladie na vnímateľa vysoké estetické nároky, netreba osobitne zdôrazňovať. U ilustrátorsky však nejde o samoučelné hranie sa s výtvarnými formami, ale o úprimné "stváranie nevysloviteľného a prchavého, čo dielo vzbudzuje v čitateľovi. Ilustrácie nedopĺňujú jeho poznatky ale umocňujú zážitok. V našej súčasnej ilustrátorskej tvorbe sú pomerne zriedkavým príkladom nezávislosti na istých remeselných literárnych postupoch". Tak sa o nej vyjadril v r. 1984 na stránkach Romboidu Karol Vlk, ktorý poukazuje na príkladoch Štanclovej ilustračnej tvorby z 1. polovice 70. rokov na určité pravejšia, ktoré si autorka osvojila a ktoré, domnievame sa, v jej tvorbe pretrvávajú podnes. Napriek postupnému presúvaniu ťažiska z kresbovo-grafického vyjadrenia k maliarskemu. Už prvé ilustrácie /Hana Zelinová: Večer neprídem, ML 1972/ /Path McGrath: Zelené lístie Nottinghamu, ML 1973/ Frank Zachar: Berkut, ML 1973/ a iné odrážajú "spontánnosť v tvorbe, náznakov, zjednodušený tvar miesto akribie, všeobecný typ miesto charakteristiky, skicu miesto pevného objemu". "Štanclová potvrdzuje čitateľovu citlivosť pôsobivou zložitou štruktúrou plnou náznakov".

Náročná ilustrátorská interpretácia textu, výtvarno-symbolické rozvinutie podnetov z knihy, svojská obrazová podoba faktografie, vyčarenie svojej predstavy o postavách a prostredí a všadeprítomná

fantazijná nálada jej obrazov, podnecujúca zvedavosť i fantáziu čitateľa postupne nadobúdajú na intenzite prežitku v ilustráciách, v ktorých pribúda farebná maliarska expresívna výrazovosť.

Ak sa Kamila Štanclová v zahraničnej tlači v súvislosti s ilustrovaním spomínanej knihy Selmy Lagerlöfovej BIRD'S NEST vyzhala z toho, že sa naplnil jej sen ilustrovať škandinávsku literatúru z jej filozofiou a mysticizmom, tak krásne príklady z ilustrovania zahraničných eposov a rozprávok nájdeme v jej tvorbe už koncom 70. rokov a v 80. rokoch. Spomenme napríklad maliarske, fantazijné rozvinutie jej predstáv v prvej príležitosti oboznámiť u nás /okrem H. Ch. Andersena/ čitateľstvo s dánskymi rozprávkami v širšej miere v knihe CHLAPEČ A KRÁĽ /ML 1979/, povedzme na obraze k rozprávke "Jano Hybajpreč" s motívom smútiacej princezny a draka, kde pracuje s kontrastom červenej a zelenej. Z ďalších ilustrovaných kníh spomenme DOMČEK V PUSTATINE Laury Ingalsovej Wilderovej /ML 1983/ či SLACHETNÝ ZBOJNÍK KORGULU /Turecký epos, ML 1981/.

Práve v 80. rokoch kulminuje Štanclovej rýdzo osobný vklad do našej ilustrácie detskej knihy v rovine maliarskej štylizácie a expresie a symbolicko-fantazijného prístupu, aký sa v neskoršej tvorbe v 90. rokoch tak prirodzene stretol s príbuznými tendenciami-štýlmi, aké v ilustrácii reprezentuje jej manžel Dušan Kállay a Katarína Ševellová-Šuteková /kniha Dobšinského rozprávok NEBESKÁ SLÁVA vo výbere a preroprávaní Petra Glocka, vyd. vyd. Patrin Books, kniha bola zaradená medzi najkrajšie knihy Slovenska 1993/.

Ilustračná tvorba 90. rokov, ako sme už na niekoľkých príkladoch uviedli, je v maliarskom prevedení /gvaš/ a obrazovej poetike ešte subtilnejšia a rafinovanejšia. Badať v nej však i narastanie cudzích vplyvov, či ich integráciu do osobného štýlu, napr. D. Kállaya v rovine, ktorú charakterizovala ešte v r. 1984 K. Kubíková, keď o Kállayovi

- - -

napísala: "Prvoradá hodnota je vo farebnej orchestrácii jednotlivých tónov a v tvarovej štylizácii s osobitým kompozičným systémom" /VŽ č.2/1984, s.16/. Do Štanclovej ilustrácii sa dostali aj isté prvky "figurálnej poetickéj imaginácie", ktoré v svetovej ilustrácii - čiastočne to máme možnosť sledovať na BIB-~~e~~ - pomohli etablovať veľké prestížne vydavateľstvá.

Uvedené však nenarušuje celistvosť a celkové hodnotové vyznenie ilustračnej tvorby Kamily Štanclovej pre deti. Ide skôr o javy, aké sledujeme i vo výtvarnej voľnej tvorbe - istá internacionalizácia obrazovej výpovede. A detská ilustrácia, prirdzene, sa nevyvíja izolovane, najmä ak berrieme do úvahy skutočnosť, že Kamila Štanclová v ostatnom čase ilustruje prevažne pre zahraničie. Okrem iného i pre obmedzenejšie možnosti realizovať sa doma. Z ilustrátorských ocenení Kamily Štanclovej spomenme aspoň Cenu vydavateľstva Mladé letá /1990/, viaceré ocenenia v súťažiach Najkrajšie knihy, UNICEF-Award, Bologna /1995/ a z 80. ~~XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX~~ ~~XXXXX~~ Plaketa bienále Premi Catalonia d'illustració, Barcelona 1986.

Záverom mi dovoľte popriať autorke ešte veľa tvorivých úspechov a poďakovať sa za jej úsilie a osobný vklad do slovenskej ilustrácie detskej knihy, ktorý v našich podmnienkach bohatej tradície i napriek celému radu ocenených je ^{to} prejavom vysokej umeleckej úrovne, a individuálne odlišiteľného výtvarného majstrovstva.